

תופר

הקדמה

א. שמות כו:ג

תָּמַשׁ הִקְרִיעַת תְּהִיָּין חֲבֵרַת אִשָּׁה אֶל אַחֲתָהּ וְתָמַשׁ הִקְרִיעַת חֲבֵרַת אִשָּׁה אֶל אַחֲתָהּ: **רש"י** - תהיין חוברות - תופרן במחט זו בצד זו, חמש לבד וחמש לבד:

ב. תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת שבת פרק ז:ב

'אורך היריעה האחת' כדי שתהא כולה אחת.
קרנן העדה - שתהא נארגת באחת, ולא שיארגו חתיכות חתיכות ואח"כ יתפרם יחד.

ג. שבת עה ע"א

אמר רב זוטרא בר טוביה אמר רב: המותח חוט של תפירה בשבת חייב חטאת.
רש"י - המותח חוט של תפירה - בגד התפור ועומד, והניח החוט ארוך, ונתפרדו שתי חתיכות הבגד זו מזו במקצת, וחוטי התפירות נמשכין, ומותח את ראשי החוט להדק ולחבר - זו היא תפירתו, וחייב.

ד. רמב"ם הלכות שבת פרק י:יא

המדבק ניירות או עורות בקולן של סופרים וכיוצא בו הרי זה תולדת תופר וחייב, וכן המפרק ניירות דבוקין או עורות דבוקין ולא נתכוין לקלקל בלבד הרי זה תולדת קורע וחייב.

ה. שבת עד ע"ב

האי מאן דעבד חלתא [כוורת מן קנים] חייב אחת עשרה חטאות. ואי חייטיה לפומיה חייב שלש עשרה חטאות.
רש"י - ואי חייטיה לפומיה - לעשות לה שפה הוסיף כאן תופר וקושר, שצריך לקשור לאחר התפירה...

ו. ביאור הלכה סימן שמ:יד "הרי זה"

'תופר' ענינו הוא דלוקח שני דברים אחדים ומחבר אותם לאחד, וכן הוא ע"י דיבוק. ונ"ל דה"ה כשמדבק עץ לעץ ע"י דבק כנהוג, ג"כ שם 'תופר' עליו, כי מצינו בגמרא דף ע"ד ע"ב דבעצים שייך ג"כ תפירה, דאמר שם "האי מאן דעבד חלתא [כוורת של קנים] אי חייטיה לפומיה וכו'" ע"ש ברש"י:

תפירה מאי היא? שיעור, דרכו להישאר לזמן, כוונה להשאיר לזמן, חומר ששייך בו לתפירה

ז. שבת עד ע"ב

"והתופר שתי תפירות." והא לא קיימא! אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן: והוא שקשרן.

ח. רמב"ם הלכות שבת פרק י:ט

התופר שתי תפירות חייב, והוא שקשר ראשי החוט מכאן ומכאן כדי שתעמוד התפירה ולא תשטט, אבל אם תפר יתר על שתי תפירות אף על פי שלא קשר חייב שהרי מתקיימת התפירה...

ט. משנה ברורה סימן שמ ס"ק כז

וכ"ז לענין חיובא, אבל לענין איסורא יש אומרים דאסור ואפי' לא עשה קשר כלל. (קרנן נתנאל)

י. ר' דוד ריביאט, תופר עמ' 815

Buttoning is not Tofair for the following reasons:

- 1: Buttoning is a mode of use ("Derech Tashmishto")
- 2: Buttoning doesn't truly combine the two items

יא. שו"ת שבט הלוי חלק ג סימן נא

...ואשר שאל לענין מעיל חורף אשר אפשר לחבר פרווה (פעלץ) לתוך המעיל ע"י רוכסן (ציפרשלוס) האם מותר לחבר בשבת דהרי הרמב"ם פסק פ"י הי"א דמדבק ניירות הוי תולדת תופר א"כ גם בנדון זה לא גרע ממדבק, והיתר של נקבים גדולים שמובא בהלכה סי' ש"מ אולי לא שייך הכא, דהכא לא הוי לזמן וגם לא מוכח מהחיבור שהוא לשעה.
הכי נראה כמש"כ כב' דאיכא בזה חשש מלאכת תופר, דבאמת כבר העיר ק"נ שבת פ"ז אות נ' על מה שמחברים הקרייז עם הבגד, וכן השלייער של נשים שעושים החיבור במחטין, והאי דהכא עדיפא מגי' דגם אם נאמר דבמחטין לא שייך כ"כ גדר תופר אבל ברוכסן זה שהשליבות קטנות מתחברות זה לתוך זה כעין תופר ממש בוודאי יראה לאסור.

ואף על פי שאפשר לפתחו בקלות, הנה גם תופר ג' תפירות אפשר להפרידו בקלות מאד, דהא בג' תפירות לא בעינן קושר [לרמב"ם]. אלא דהכא איכא קולא דעומד לפתוח ולנעול בתדירות והו"ל כהאי דסי' ש"מ ס"ז במהדק הבגדים סביב זרועותיהם ע"י החוט שמותחים אותו. מ"מ הא מבואר שם דאם נמלך לפעמים להשאירו כך לעולם ולפשוטו כשהוא מהודק אסור בשבת וא"כ הכא נמי בחיבור הפעלץ הזה דלפעמים משאירו כל החורף יראה דאיסורא איכא.

יב. שו"ע אורח חיים שיז:ז

מתירין בית הצואר מקשר שקשרו כובס, שאינו קשר של קיימא...

יג. ט"ז אורח חיים סימן שיז:ה

ונ"ל דהנהו [העוסקים בהתרת בית הצואר] ס"ל דאין איסור ב[אם יתקיים] יותר מיום א'. אבל לדעת הטור דס"א אסור כיון דלא קשרו הרצען להתירו בודאי היום, אלא יעשנו ע"י עכו"ם אם הוא צריך הרבה לכך כנ"ל:

יד. משנה ברורה סימן שיז ס"ק כא

שאינו קשר של קיימא - שאינו עשוי להתקיים רק עד שיקחנו הבעה"ב לביתו. ויש מחמירין בדבר אלא אם כן עשוי להתיר באותו יום של הכביסה (לבוש):

טו. מרדכי מסכת שבת פרק כלל גדול רמז שסח

הרגילין לתפור בתי זרועותיהם בחוט או במשיחה, וכשפושט עצמו מתיר אותם ומרחיבה, וכשלוּבש אותם מהדק התפירה סביב, זה אסור בשבת. אבל אם כל נקב מוקף תפירה, שחלל הנקב נראה, מותר. וכן מנהג נשים לאחר שלבשו קמיזא"ש שלהם מהדקין אותם במשיחות לולאות דופני הכתונת מימין ומשמאל (laces):

טז. מרדכי מסכת שבת הגהות מרדכי פרק כלל גדול [המתחיל ברמז תסא]

רא"ה כתב דדוקא גבי תפירה שעיקר תיקונו להתפר בלי פירוד ועתה כשנפרד ומהדקו ומכוין למתוח החוט [*להתקיים בו ה"ל כתופר מעיקרא וחייב. לכן מותר למתוח החוט] בזרועותיהן ובצידיהן ואפ"ל קושרין אותו אינו קשר של קיימא...

יז. אורחות שבת פרק יא הערה ה'

ואולי יש להעמיד את דברי הראשונים באופן שיש חתך בקצה השרוול, והחוט מושחל בין שני צידי החתך ומהדקם זה לזה... וע"ע בספר חוט שני להגר"נ קרליץ... דפשיטא ליה דכיוון הבגד הנעשה רק כדי שלא יפול מזרועו אין בו איסור תפירה כלל, ולכן העמיד את דברי הראשונים הנ"ל באופן שהאדם מעוניין לעצב את צורת הבגד, שבזה יש חשיבות טפי למעשהו...

יח. מרדכי מסכת שבת הגהות מרדכי פרק במה טומנין [המתחיל ברמז תנו]

מתירין בית הצואר כו' ריב"א פי' בית הצואר שאם נתקשר בשעת כביסתו מתירין אבל אם היה תפור פי' בית הצואר או כמו שמדבקים הרצענים זוג של מנעל אסור לנתקן זה מזה שלא מצינו חילוק בין תפירה של קיימא לתפירה שאינה של קיימא ורפיא בידי עכ"ל ורבינו יואל מתיר אפילו בתפירה הואיל ולא להתקיים עביד וכן אמרינן לקמן בפרק כלל גדול [דף עג ב] וכן כתב ראב"ה משום רשב"ם ומפרש זה חיבור הפותח כו' עיין תוך העמוד:

יט. טור אורח חיים הלכות שבת סימן שמ

וכ' הרבינו פרץ אותן שמהדקין הבגדים סביב זרועותיהם ע"י החוט שמותחין אותו ומתהדק אסור למותחו בשבת אא"כ יהו הנקבים שהחוט בהן רחבים קצת ומתוקנין בתפירה בעיגול:

כ. דרכי משה הקצר אורח חיים סימן שמ:ב

בהגהות מרדכי דף [ק"פ ע"ב] (פא. סי' תסא) כתב וזה לשונו "והרב אליעזר הלוי (ראב"ה סי' רע"ד) כתב דדוקא [גבי] תפירה אסור שעיקר תיקונו לתפור בלי פירוד, ועכשיו כשמותח החוט להתקיים ה"ל כתופר מעיקרא. ולכן הנשים מותרות למתוח החוט סביב זרועותיהן ואפילו קושרתו אינו קשר של קיימא עכ"ל. ובית יוסף כתב בשם שבלי הלקט כדברי הר"ף אמנם נהגו להקל כדברי ההגהות וכן כתבת ליעיל (עי' לעיל סי' שיז):

כא. שו"ע אורח חיים שיז:ג

מתירין בית הצואר מקשר שקשרו כובס, שאינו קשר של קיימא...

הגה: אפילו כבר נפתח, רק שחזר האומן וקשרו או תפרו ביחד כדרך שהאומנים עושין, (ר' ירוחם חי"ד); ולכן אסור לנתק או לחתוך זוג של מנעלים התפורים יחד כדרך שאומנים עושין, אף על גב דהתפירה אינה של קיימא. דאין חילוק בתפירה בין של קיימא לאינה ש"ק (הגמ"ר פ' במה טומנין); ויש מתירין בתפירה שאינה ש"ק, ואין להתיר בפני ע"ה (ב"י).

כב. חזון איש אורח חיים, מועד השמטות - סימן קנו לסימן ש"מ ד"ה דברי הק"נ פ"ז
האוסרין לא אסרו אלא כשפתר בחוט ואין שינוי בעצם המלאכה, אבל כשתוחב במחט שחזותו מוכיח עליו שאין זה תופר אלא הידוק לפי שעה לא נחלק בזה אדם וכן עמא דבר ואין להחמיר כלל וכלל.

כג. שש"כ III מילואים לפרק טו, הערה רכז
אחרי "דאין להתיר בפני ע"ה", להוסיף: ועי' בדרכי משה סימן שמ דאין חילוק בין קורע לתופר (ודלא כמו שנראה מהשו"ע שמ:ז).

כד. ביאור הלכה סימן שיד:ח "חותלות"
ואין שייך לאסור [פתיחת חותלות ע"י חיתוך] מחמת קורע גופא [שיהיה] אסור מדרבנן אפילו בשלא ע"מ לתפור, דאין שייך שם זה אלא בקריעת הבגד דשייך בו קורע ע"מ לתפור, ולהכי גזרו רבנן אפילו בשלא ע"מ לתפור, משא"כ בזה.

כה. שו"ת אגרות משה אורח חיים חלק ב סימן פד
הרמב"ם כתב בפ"י ה"ח "הפותר חבלים מן ההוצין ומן החלף או מחוטי צמר או מחוטי פשתן או חוטי שער וכיוצא בהן ה"ז תולדת קושר וחייב, והמפריד (unravel) את הפתיל ה"ז תולדת מתיר וחייב." ולכאורה מ"ט לא הוי נמי תולדת תופר, דהא נתחברו בחבור המתקיים יותר מג' תפירות, וגם הוא חבור שנעשה מכל החוטין פתיל אחד...
ולכן צריך לומר עוד יותר דמלאכת תופר הוא רק מה שעשה דבר אחד כ"כ דכשהוא רוצה לחלקם הוא צריך למלאכת קריעה.

ואף שאפשר לפעמים לחלקם בהוצאת החוט אבל גם זה נחשב ונקרא בפי כל קורע את הבגד כמו בקריעה ממש. וכן הוא במדבק ניירות ועורות שהפרדתן הוא קורע, ואולי הוא משום שברוב פעמים א"א בלא קריעה וגם שהדרך לעשות ע"י קריעה משום שע"י הוצאת החוטים והפרדת הדבק הוא מלאכה הקשה מקריעה כידוע, אבל כשרוצה להפריד החבל והפתיל שיהיו חוטין כמתחלה עושין זה דוקא בהפרדה אף שהוא מלאכה קשה משום שבקריעה א"א לעשותן לחוטין נמצא שלא נעשו אחד ממש שהרי כשרוצין מפרידין אותן לכן אין שייך זה לתופר.

כו. שש"כ ט הערה עז
ודבריו [של הבה"ל] צ"ע, דמגליה דבעצים קשים שייך ביה משום תופר אם מחברם יחד, וכי גם המדביק שתי אבנים או שתי מתכות ג"כ יתחייב משום תופר?

כז. משנה שבת יב:א
הבונה כמה יבנה ויהא חייב? הבונה כל שהוא.

כח. רמב"ם הלכות שבת פרק י:יג
...וכן התוקע עץ בעץ בין שתקע במסמר בין שתקע בעץ עצמו עד שנתאחד הרי זה תולדת בונה וחייב.

כט. מרכבת המשנה (חעלמא) הלכות שבת פרק י:יא
המדבק ניירות וכו'. המפרשים לא הראו מקומו... ומדמה לה רבנו לתופר שהוא מחבר דברים נפרדים ע"י השלישי שהוא החוט, וכה"ג בנדון דידן ע"י קולן של סופרים משא"כ בקושר:

ל. שש"כ ט הערה עז
ושאני כוורת של קנים שם בבה"ל דאינו אלא בקנים דשייך בהו תופר...

לא. משנה שבת י:ו
הנוטל צפרניו זו בזו או בשניו וכן שערו וכן שפמו וכן זקנו וכן הגודלת וכן הכוחלת וכן הפוקסת רבי אליעזר מחייב וחכמים אוסרין משום שבות...

לב. משנה ברורה סימן שמד:יא
הפוצע שני חוטין לרמב"ם שמוציא השתי מן הערב או להיפוך ולראב"ד שחתך שני חוטין אחר האריגה מן המסכת חייב. וצריכין רופאי ישראל לזוהר כשצריכין חוטין מפורדין [שקורין קנייטי"ן] ליתן על המכה ולוקחין חתיכת בגד פשתן ומפרידין החוטין והוי מלאכה דאורייתא [כ"ז מלוקט מהרמב"ם והח"א והזכרו תורת משה]:

השלכות לענין תפירה לזמן

לג. שש"כ III מילואים לפרק כח, הערה יז (על השתמשות במכונת הידוק)
וגם אפשר דחשיב כמדביק ניירות דאסור משום תופר, והמסיר חשיב כקורע את חוט התפירה.

לד. שש"כ טו הערה רלב*

די"ל דאין זו דרך תפירה מידי דהוה אכפתור, דלית לן בה אפילו אם רוכסו לזמן מרובה, שמעתי מהגרש"ז אויערבך.

לה. שש"כ יא:מא

מותר להצמיד צלחת-תינוק לשולחן על ידי ואקום של גומי או פלאסטיק בתחתיתה...

לו. שש"כ כג:לט

אסור לתקוע מסמר או נעץ בשבת וביו"ט, וכן אסור להדביק על קיר וו או מתלה וכדומה מגומי או מפלסטיק, על ידי לחץ אויר, או באמצעות הדבק הנמצא על המתלה...

לז. ר' דוד ריביאט, תופר עמ' 816-817

A safety pin is therefore similar to a button in this regard, because it is designed to be easily undone without any tearing. According to this view, safety pins may be used to mend a tear even if they will be left there permanently... the comparison is not universally accepted by all Poskim... As a general rule, one should comply with the more stringent rulings that forbid pinning a garment (with safety pins) in a permanent manner. However, one may rely upon the authorities that permit use of safety pins for temporary use.

השלכות לענין חומרים שלא שייך בהן תפירה

לח. אורחות שבת יא הערה י

וכן הורה הגרי"ש אלישיב בשנת תשנ"א בזמן מלחמת המפרץ כאשר היו מדביקים סרטי איטום על גבי המשקופים, והורה להזהר שלא להדביק סרט על גבי סרט... אמנם אפשר שאין ללמוד היתר כללי דשאני התם שהיתה שעת הצורך.

לט. שמירת שבת כהלכתה פרק לה הערה סב

לה:כד – אם מצויה אספלנית חתוכה בצורה מיוחדת (פרפר), מותר להדביקה על גוף האדם כדי לקרב את שולי הפצע זה אל זה. הערה - דאין לאסור משום תופר, שמקרב את השוליים זה לזה, שהרי לא מצאנו איסור תופר בגוף האדם.

מ. נשמת אברהם אורח חיים שמ:ז(2)

נראה דכמו שהמדבק ב' ניירות או עצים דקים לעשותם עץ עבה חייב משום תופר, הוא הדין נמי תופר בשר אדם או עורו שהוא כבשרו ורוצה שיתקיים ויתחברו יחד, דיש לחשוש למלאכת תופר... ואף דמה שהתפירה מתקיימת הוא רק מפני שאחר כך מתרפא ונעשה מאליו, מכל מקום האדם הרי תופר כדרכו ומלאכתו מתקיימת...